

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"א

פרשת חוקת

א. ביאור יש"ר .

פרק כ' פסוקים ו' - ח' :

(ו) ויבא משה ואהרן מפני הקהל. כשמוע משה מריבת העדה חרה לו מאד ונתרשלו ידיו מלהתפלל בעדם, כי ראה שהם עם קשה עורף ואין ה' יתברך סולה להם עוד, כמו שקרה קודם לכן במעשה קרח ולמחרתו כשאמרו אחס המיתס את עם ה', שבשני פעמים אלו נענשו מיד אחרי פשעם, לכן חשב משה שבלי ספק יענשו גם עתה, והלך אל אהל מועד לשמוע מה יען ה' עליהם: ויפלו על פניהם. מרוב היגון והמלוקה בחשבם כי עתה יפקוד ה' על עון העם: (ח) קח את המטה. בה"א הדעת ולא אמר מוטך, כי הכונה על מטה האלהים המונה לפני העדות, וז"ש בפסוק בסמוך ויקח משה את המטה מלפני ה': ודברתם אל הסלע. אל הסלע שהודעתיו. והנה אין כונת הלוי שרק ידבר ולא יכה, כי אי"כ מפני מה המטה הזה בידו, והלא בזכות מזרים אמר והמטה אשר נהפך לנחש תקח בידך, והוא היה להכות בו, ולפעמים אמר נטה את ידך ורצונו לומר להכות במטה כי הכתוב יקצר בדבר הנשמע, ואין הנס בדיבור יותר גדול מהכאה, כי הכל שיה אלל הסלע, ועוד אם היה חטא מי מריבה בעבור שהכה את הסלע ולא דבר אליו, למה נענש גם אהרן, והלא משה לבדו הכה הסלע, מכל זה נלמד שבדברי הלוי קח את המטה יש במשמע ש"כה בו, אולם עונש משה ואהרן היה מטעם אחר כמו שאפרש בסמוך: ודברתם. כפי ההבדל שהבדלנו (שמות י"ג א') בין לשון דבור ללשון אמירה, שמענו שצוה השם להם להרחיב הדבור ולפרש להם כל הענין איך מתנת המים היא מחסדי ה' יתברך לעם קרובו וכיוצא בזה, והם לא עשו כן כמו שנפרש להלן, והנה אל הסלע כמו על הסלע, וכן כה אמר ה' אל העמודים ועל המכותות בבבל יוצאו (ירמיה כ"ז י"ט, כ"ח): לעיניהם. כמו לפניהם שישמעו כלם: ונתן מימיו. לשון נתינה יורה על הרצוי, כמו ונתנה הארץ יבולה וען השדה יתן פרוי (ויקרא כ"ז ד') שהיא הכטחה על הרצוי, אף כאן אמר שילאו מים רבים, והנה אמר מימיו בכנוי אעפ"י שאין בטבע הסלע להיות בו מים, להודיע שמנוף הסלע ילאו המים בדרך פלא, לא מן הארץ אשר תחתיו כמנהג מעינות רבות: והוצאת להם מים מן הסלע. כבר אמר ונתן מימיו, אבל חזר ופירש כי בעוד העם שם יוליא משה את המים, כדי שכולם יראו את הנס: והשקית את העדה. שתלוה אותם לשתות לפניך וכל זה לפרסם הנס, אבל במעשה לא אמר וישק את העדה אלא ותשת העדה ובעינים, כי מרוב הלמאון בראותם מים רבים נוזלים, מיד נפלו על הנחל ושתו: (י) ויקהלדו וגו' אל פני הסלע. כי כן לוב לו השם ודברתם אל הסלע לעיניהם: ויאמרו להם. אעפ"י שרק אחד מהם דבר אל העם, הנה שניהם הסכימו בדבר זה כי כן כתוב נוזלא לכם מים בלשון רבים:

חוקת

אלוה

1. קרא את הקטע שלפני סוקנו, מה בדיוק היו טענות הצט כלפי משה?
2. למה לדעת פרשנו "נתרשלו ידיו מלהתכבד בצצט"?
3. למה נפלו פניהם דוקא צכט?
4. מטה וסלצ מסוים, למה?
5. פרשנו קובצ כי מטקט לא היה בהכאה לצומת הדיבור, אי הוא לומר זאת?
6. איך אחרון ככל הצנין הנה?
7. "מאלי הסלצ יצאו המים" למה זה חשוב להדטי?
8. מה ציווה להסקות את הצט, אק הצט שנה מצמ?

* * *

ב. מלאכת מחשבת

פרק ב' פסוק יד:

וישלח משה מלאכים אל מלך אדום וגו' : עד וישלח מלאך ויוציאו וגו'
מה מאד יש להפליא בסיגנון הסיפור הלזה את כל התלואות אחת לחתם
 שמלחו לישראל באמרו: "אחיה ידעת את כל התלואה" ואחר כך הוסיף וירדו
 אבותינו ומה היא התלואה שמלחתם קודם לכן וקודם ירידת אבותינו למצרים הכל
 אחד ותנא ודבר מפרש. איך לא ימנע או שאדום ידע התלואות ההם או לא ידעם.
 ואם ידעם סיפורם אחד לאחד למה לי? ואם לא ידעם איך. אמר לו אחיה
 ידעת את כל התלואה? ואם נפשך לומר טרנוט על כל התלואה אשר מלחתם בדרך
 ובמדבר כי הויל ולידעו סמוך לבגלו מסתמא ידעם וספרו לו אחיה את
 הגדולות שעשה ה' במצרים בדרך רחוקה להם ואלו לא הנישו לאזני עדיין. אם
 כן היה לו להגיד הדברים כסדרן בתחילה וירדו אבותינו ואח"כ אחיה ידעת את
 כל התלואה ויאמרו לו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון? ולפי אומר לי
 שבתלואת יעקב ועשו דבר הכתוב. וכלה משה להפחיד אדום ולתת מורך בלבבו
 בזה כי ה' ילחם להם בכל דור ודור. וכאלו יאמר זכור ואל תשכח מה שקרה
 לנו ימים מקדם כי בנוח עשו חב"ך להלחם ביעקב, ה' אליהו הגילטו מידו.
 וזהו אמרו אחיה ידעת את כל התלואה אשר מלחתנו. ואח"כ ספר שנים למצרים
 אירע כך ושה' שלח מלאך ויוציאו ממצרים. ואם כן נעברה נא בחרבך דרך
 שלום ואל תעש עמנו רעה כן גם עליך יעבור כוס חמת ה' :

אלוה

1. פרשנו תוהה על הסגנון והסיפור, בצצט מהי טענתו כאן?
2. מה זה משנה מה קודם למה?
3. בצצט מה איכפת למה אם אדום יצאו או לא יצאו את כל ההיסטוריה שלנו?
4. מה "ליבו אומר לו" של פרשנו ואל סחק מה?
5. מה זה מוסיף צצט לכל הצנין?
6. האם זה הוציא?

* * *

ג. העמק דבר

פרק ב' פסוק א':

"משום דעיקר זה הספר הוא מחליף ומשנה הליכות עם ה' בחיי העולם מאז שהגיעו לארץ ישראל,
 מן הדרך שהלכו במדבר. שבמדבר היו מתנהגים במידת תפארת שהלך לימין משה שהוא לגמרי
 למעלה מהליכות הטבע. ובא"י הלכו בדרך הטבע בסתרי השגחת מלכות שמיים ב"ה. וזה השינוי
 התחיל עודם במדבר בשנת הארבעים כפי שביארנו בפ' חוקת. עפ"י זה השינוי נעשו מלחמות
 ישראל עם הכנעני ועם סיחון בדרך הטבע. וגם המטה לא היה עוד ביד משה תמיד אלא לעת הצורך
 לפי ההכרח כמו שביארנו שם. וע"ז השנוי המצויין בזה הספר אמרו חז"ל בבראשית רבה פ"ג ויבדל
 אלוהים בין האור ובין החושך - זהו ספר במדבר שהוא מבדיל בין יוצאי מצרים ובין בני הארץ."

אלוה

1. הקטע המצוטט כאן הוא מן ההקדמה לספר במדבר אק הוא מתאם באתרשס ומסופר
 אצלנו מה קרה כאן וצכטיו בפרשתנו?
2. מהי מידת "התפארת" ומהי "השגחת מלכות שמיים" מה ההבדל ביניהם ומה יותר גדול
 ביניהם?
3. למה מלחמות הכנעני וסיחון נצלו בדרך הטבע ומנין לו זאת?
4. מהו "האור" ומהו "החושך"?

* * *

ד. אור החיים.

פרק בא' פסוקים ו', ז':

ו) את הנחשים השרפים. נראה כי לצד שישראל דברו במשה והוסיפו לחטא לדבר באלהים שלח ה' בהם מה שנולדו מחטאם, כי כבר כתבנו במקומות אחרים כי מהעברה יוצא מויד, וכזה תעמוד על אמתת מאמרם ז"ל (מענייני שם) שאמרו שאלו לנחש ארו דורס ואוכל וכו' אתה מה הנאה יש לך והשיב אמרו לבעל הלשון עד כאן, פרוש תשובתו כי יש מין עברה שממנה יצא מין נזק שבו, וכאן נולדו מחטאתם ב' דברים נחש ושרף נחש שיש בו שנים ממית אדם ושרף הנפש, וישלחם ה' גם כאמרו וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים, ואמר וישלח על דרך אמרו (איוב ח') וישלחם ביד פשעם, הנחשים הם כנגד מה שדברו במשה שכל המדבר לשון הרע פחכו ומכל שכן ברבו נחש מכישו, והשרפים הם כנגד מה שדברו באלהים. שוב ראיתי במדרש (נדה כא) וזה לשונם השרפים שהם שורפים הנפש עד כאן, וזה מקבן לדברנו:

והיה התפלה וגו' ויסר וגו'. פרוש התפלל למחל החטא, והנה ישמנה מחילת החטא קדם שיצא המחבל לאחר שיצא שאז הגם שנמחל החטא צריך זכות להסיר המויד, וכמאמרם ז"ל (שבת ל"ב) וזה לשונם לעולם יבקש אדם רחמים קדם שיחלה שאם יחלה אמרים לו הבא זכות והפטר, לזה נתחכמו וזו דעה ואמרו כנגד מה שצריך זכות להצלתם מהנחשים ויסר פרוש שיתפלל גם כן לה' בזכותו של משה להסיר וגו':

את הנחש. נתכוננו לומר שיסיר אפלו הזק הקטן שהיא עקיפה ההורגת, ואם היו אומרים את השרף או נחש השרף היה נשמע שעל פרט נחש שהוא שורף את הנפש הוא שמקפידים אכל אם ימות כדרך העולם אינם מבקשים ממנו, תלמוד לומר את הנחש אפלו פרט הנחש שהוא הענש המכבד כנגד מה שדברו במשה, גם דקדקו לומר לשון יחיד שלא ישאר אפלו נחש אחד כי אחד יכול להמית כמה וכמה:

אילן

1. לכאורה מה הקושי בטוק ו'?
2. מהי תשובתו ואיך הוא מסביר זאת?
3. כמה הנאמר במסכת תצנית מסייע לו?
4. כרשננו מתצכה על מוצר התפילה ועל המחילה בהתאם, התוכף להסביר?
5. כמה זכותו על מה מוציאה כאן?
6. מה הקושי בקטע האחרון ומה הסברו על כרשננו?

* * *

ה. הכתב והקבלה

פרק בא' פסוק יח':

(יח) חפרה שרים. משה ואהרן (רש"י) ומלמד גם צעם נדיני עם, כי צרפדיים ראינו נדנת משה צנעלה נפלאה, אף שהתלוננו שם עליו ורינו עמו, וכל תקום לא נמנע מלהסתכל לעורר רמזים על ישראל להשיעם מנער הגמון, כגש"ס צילעקו משה אל ה': במחוקק. פסיי משה שנקרא תמוקק (רש"י) ויתכן לפרשו על הסי"ם שנקרא צמי הסניא תמוקק (ישעיה ל"ג) ה' תמוקקנו, ופענו השרים והנדינים האלה לא עשו כן מדעת עלמם כ"א מעלת הסי", ככתוב שם והכתי צטר. (הפך וזה שנעשה צבלע צקדם שלא צרטן הסי) ולפי שמהגור שצרפדיים ידברו חס הים קצוב מאל לזמן שנאמר, שם שם לו מק ומעטת, לכן תלכוהו יד צעם תמוקק:

אילן

1. מה הקושי המצריך ביאור בקטע הראשון?
2. התוכף לער מה ההבדל בין שרים לבין נדיבי צמ?
3. מה ההבדל אם מחוקק הוא הקב"ה או משה?

* * *